

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.74:349.61

М. Т. Гаврильців

ПРИНЦИП ЄДНОСТІ ПРАВ І ОBOB'ЯЗКІВ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ ЯК ОСНОВА ЕКОЛОГО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА

З'ясовано поняття і сутність суб'єктивних прав та юридичних обов'язків людини у сфері охорони довкілля, а також принцип їх єдності як основи еколого-правового статусу громадянина. Проаналізовано характер взаємозв'язку екологічних прав та обов'язків, установлених чинним законодавством України та міжнародними договорами. Констатовано, що від правильності розуміння співвідношення прав і обов'язків у сфері охорони довкілля залежить правомірна екологічна поведінка людини, повне використання прав і неухильне виконання обов'язків перед природою, теперішнім і майбутніми поколіннями.

Ключові слова: *навколишнє природне середовище, охорона довкілля, конституційні екологічні права, конституційні екологічні обов'язки, принцип єдності прав і обов'язків, еколого-правовий статус людини.*

Постановка проблеми. Зростаючі потреби людства і порівняно обмежені можливості природних екосистем призвели до того, що в нове тисячоліття сучасна цивілізація вступила в умови кризової екологічної ситуації. Зусилля, спрямовані на відвернення катастрофи, ґрунтуються на стереотипі антропоцентричної парадигми, що полягає у невичерпності природних ресурсів, переоцінці здатності природи до самовідновлення і можливості людини впливати на явища, що відбуваються у навколишньому природному середовищі, й надалі призводять до підвищення захворюваності, зменшення тривалості життя людини, що ставить суспільство на грань виживання.

Через втрату гармонії між людиною і природою нове століття продемонструвало багато причин переосмислення такого взаємозв'язку, який повинен ґрунтуватися на глибокому розумінні відповідальності за майбутнє, встановленні науково обґрунтованих правил по-

ведінки кожного індивіда щодо природи. Найсуттєвіші правила такої поведінки закріплюються державою в законодавстві у вигляді суб'єктивних екологічних прав та юридичних обов'язків, стають загальнообов'язковими і забезпечуються державним примусом у разі їх недотримання чи невиконання.

Стан дослідження. Окремим аспектам еколого-правового статусу людини і громадянина присвячені праці дослідників у галузі екологічного права: В. Андрейцева, А. Анісімової, Г. Балюк, С. Боголюбова, М. Бринчука, А. Гетьмана, І. Каракаша, В. Костицького, В. Мунтяна, О. Погрібного, Ю. Шемшученка, М. Шульги та інших. До зазначеної проблематики звертались також представники загальнотеоретичної юриспруденції: О. Зайчук, А. Колодій, О. Лукашева, О. Малько, М. Матузов, Н. Оніщенко, М. Орзіх, П. Рабінович, В. Субочев і ін. Теоретичному дослідженню юридичної природи, генезі конституційних обов'язків та еволюції їх конституційного регулювання присвячена дисертація ученого-конституціоналіста Л. Летнянчина. До проблем правового забезпечення екологічних обов'язків фізичних осіб у процесі здійснення загального та спеціального природокористування звернувся у науковому дослідженні правник-еколог С. Тагієв.

Проте спеціальні комплексні дослідження правової природи єдності конституційних екологічних прав і обов'язків людини, що є основою її конституційного еколого-правового статусу в Україні відсутні. Це зумовлює необхідність вирішення низки питань у цій сфері наукових розвідок.

Метою статті є дослідження характеру взаємозв'язків суб'єктивних прав та юридичних обов'язків особи у сфері охорони довкілля, а також принципу їх єдності як основи еколого-правового статусу людини і громадянина.

Виклад основних положень. Одним із провідних принципів сучасного розуміння конституційно-правового статусу людини є принцип єдності конституційних прав та конституційних обов'язків.

Назва цього принципу вказує на наявність двох рівнозначних елементів: «права» і «обов'язки». До них цілком обгрунтовано можна додати своєрідний третій елемент – «єдність», що означає: «цілісність, неподільність; поєднання в одному цілому, нерозривність зв'язку» [1, с. 294]. Відтак сутність цього принципу проявляється в органічному зв'язку та взаємообумовленості суб'єктивних прав та юридичних обов'язків.

На думку М. Матузова, єдність прав і обов'язків виражається у їх однаковій соціально-політичній однорідності, значимості й цінності,

у їхній юридичній погодженості, неможливості роздільного функціонування і реалізації, у спільності мети та розвитку, гарантуванні з боку держави та однакової заінтересованості у здійсненні як одних, так і інших [2, с. 182].

Якщо права людини – це певні можливості людини, котрі необхідні для її існування та розвитку в конкретно-історичних умовах, об'єктивно визначаються досягнутим рівнем розвитку людства і мають бути загальними та рівними для всіх людей [3, с. 5], то обов'язки – це вимоги, що висуваються до кожної людини та громадянина, діяти певним чином (або утриматися від учинення відповідних дій) для забезпечення інтересів суспільства, держави, інших людей і громадян [4, с. 210].

Еколого-правовий статус людини та громадянина розглядають як визначені Конституцією України та іншими правовими актами екологічного права місце, становище і роль людини та громадянина в суспільстві й державі, що стосуються екологічної сфери [5, с. 3].

В. Андрейцев під поняттям екологічних прав розуміє сукупність юридичних можливостей і засобів, що спрямовані на задоволення потреб людини в галузі використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки. На його думку, всі екологічні права поділяються на екологічні права громадян, що реалізуються переважно на галузевому рівні (галузеві) та на екологічні права громадян, які реалізуються на міжгалузевому рівні (міжгалузеві) [6, с. 37].

До галузевих екологічних прав належать: право громадян на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище; право на отримання повної та достовірної інформації про стан навколишнього природного середовища і його вплив на здоров'я людей; право на участь у проведенні громадської екологічної експертизи; право на участь у розробці та здійсненні заходів щодо охорони навколишнього природного середовища, раціонального і комплексного використання природних ресурсів; право на здійснення загального і спеціального використання природних ресурсів.

До міжгалузевих екологічних прав належать: право на участь в обговоренні проектів законодавчих актів, матеріалів щодо розміщення, будівництва та реконструкції об'єктів, котрі можуть негативно впливати на стан навколишнього природного середовища та внесення пропозицій до державних і господарських органів, установ та організацій із цих питань; право на отримання екологічної освіти; право на об'єднання в громадські природоохоронні формування; право на подання до суду позовів

на державні органи, підприємства, установи, організації і громадян про відшкодування шкоди, заподіяної їх здоров'ю та майну внаслідок негативного впливу на навколишнє природне середовище [6, с. 37].

Екологічні права людини є сукупністю юридичних можливостей і засобів, які спрямовані на задоволення потреб громадян у галузі використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки. Однак це одне з найважливіших для життя та здоров'я людей право дотепер прямо не закріплено в міжнародному праві. Про нього нічого не говориться в Загальній декларації прав людини (1948 р.), Європейській конвенції про захист прав людини та основних свобод (1950 р.), міжнародному Пакті про громадянські та політичні права (1966 р.) та міжнародному Пакті про економічні, соціальні і культурні права (1966 р.).

Стосовно офіційного визнання права людини на безпечне навколишнє природне середовище, світове співтовариство обмежилось його закріпленням у першому принципі Стокгольмської декларації ООН з навколишнього природного середовища (1972 р.): «Людина має фундаментальне право на (...) сприятливі умови життя в навколишньому середовищі, якість якого дозволяє вести гідне і благополучне життя» [7].

Таку ситуацію можна пояснити тим, що в період формування прав людини першого покоління екологічні проблеми в світі не мали тієї гостроти, якої вони набули згодом. Деякі авторитетні вчені пояснюють це тим, що до ухвалення Загальної декларації прав людини світове співтовариство було стурбоване іншими проблемами, зокрема проблемами соціального облаштування людства у планетарному масштабі. Ресурсні та екологічні проблеми того часу не були настільки відчутними та загрозливими для людства, тобто не володіли всезагальним планетарним характером. Їх загострення позначилось у другій половині теперішнього століття у зв'язку з різким стрибком індустріального розвитку та економічного розвитку післявоєнного періоду [8, с. 177].

У питанні закріплення права на безпечне довкілля більш прогресивним виявився вітчизняний досвід. Це той випадок, коли національне законодавство випередило міжнародне право. Зокрема, Основний Закон, базуючись на гуманістичних і правових ідеях визнання людини найвищою соціальною цінністю (ст. 3), передбачив обов'язок держави забезпечувати екологічну безпеку і підтримувати екологічну рівновагу на території України (ст. 16). Кожному громадянину в Україні гарантується право на безпечне для життя і здоров'я довкілля, від-

шкодування збитків, заподіяних порушенням цього права та право на вільний доступ до екологічної інформації (ст. 50) [9].

Крім того, відповідна норма закріплена у п. «а» ч. 1 ст. 9 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»: «Кожний громадянин України має право на безпечне для його життя та здоров'я навколишнє природне середовище» [10].

Визнання та захист суб'єктивних екологічних прав є одним з основних надбань сучасного права, їх законодавче закріплення заохочує зростання самосвідомості людини і громадянина, екологічної свідомості та культури, сприяє їх залученню до охорони навколишнього природного середовища. Це, своєю чергою, кореспондує природоохоронним обов'язкам держави, виражається в екологічній функції, яку вона делегує органам державної влади.

У правовій державі гарантування екологічних прав може слугувати вагомим ресурсом підвищення ефективності діяльності держави під час здійснення її природоохоронної функції. Як слушно зауважує М. Брінчук, визнавши екологічні права, держава може сподіватись на активну участь громадян у їх реалізації. Вони об'єктивно сприятимуть здійсненню забезпечення раціонального природокористування й охорони навколишнього природного середовища. Володіючи правами і намагаючись їх реалізувати, громадяни стають активними зацікавленими союзниками держави у діяльності щодо збереження безпечного стану довкілля чи його відновлення [11, с. 12].

Право людини на безпечне для життя і здоров'я довкілля, проживати в екологічно збалансованому природному середовищі є відправною точкою для формування інших екологічних прав людини: користуватися природними ресурсами; вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів, на поширення такої інформації; отримувати відшкодування завданої порушенням цього права шкоди; участі в ухваленні рішень із екологічних питань, здійсненні екологічної експертизи; об'єднуватися в громадські екологічні організації; отримувати екологічну освіту тощо.

Серед екологічних прав людини у сфері охорони навколишнього природного середовища вчені-екологи виокремлюють також: право брати участь у заходах, що забезпечують раціональне використання природних об'єктів; право громадських формувань у галузі екології; право на обговорення нормативних актів та інших заходів із метою запобігання негативним наслідкам; право на проведення екологічної експертизи тощо [12, с. 69–70].

У дослідженні питання охорони екологічних інтересів важливим є з'ясування суб'єкта екологічних прав. Аналіз ст. 50 Конституції України [9] дозволяє зробити висновок про те, що усі зазначені екологічні права є природними, а отже належать людині як соціально-біологічній істоті, виникають із моменту її народження і супроводжують упродовж життя, незалежно від того, де людина проживає чи тимчасово перебуває, і від наявності у неї статусу громадянина конкретної держави.

Загальновідомо, що права залишаються декларативними, якщо вони не забезпечені гарантіями їх реалізації. Зазначені можливості, якими володіють громадяни відповідно до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» та іншими екологічними нормативно-правовими актами, реалізуються низкою заходів забезпечення. Такі гарантії закріплені в ст. 10 Закону: а) проведення широкомасштабних державних заходів щодо підтримання, відновлення і поліпшення стану навколишнього природного середовища; б) обов'язок міністерств, відомств, підприємств, установ організацій здійснювати технічні та інші заходи для запобігання шкідливому впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, виконувати екологічні вимоги під час планування, розміщення продуктивних сил, будівництва та експлуатації народногосподарських об'єктів; в) участь громадських об'єднань та громадян у діяльності щодо охорони навколишнього природного середовища; г) здійснення державного та громадського контролю за додержанням законодавства про охорону довкілля; г) компенсація в установленому порядку шкоди, заподіяної здоров'ю і майну громадян унаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища; д) невідворотність відповідальності за порушення законодавства про охорону довкілля [10].

Однією із складових забезпечення нормальної життєдіяльності людини є не тільки можливість мати екологічні права, а й нести відповідні обов'язки. Необхідно відзначити, що до недавнього часу екологічні обов'язки значно рідше привертали увагу дослідників, ніж екологічні права. Така ситуація спостерігалася навіть у навчальній літературі з екологічного права, в якій це питання мало б розглядатися якнайповніше. Найчастіше учені або обмежуються простою констатацією наявності таких обов'язків, або взагалі про них не згадують.

Екологічні обов'язки є невід'ємним елементом правового статусу людини. Вони закріплені і на конституційному рівні, і на рівні екологічного законодавства. Зокрема, ст. 66 Конституції містить положення, згідно з яким кожен зобов'язаний не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині, відшкодовувати завдані ним збитки [13, с. 180].

Як справедливо зазначається деякими авторами, екологічний обов'язок є одним зі способів забезпечення екологічних прав, умовою їхньої реальності й ефективності. Якщо суб'єктивне екологічне право – це сфера влади і волі індивіда, то екологічний обов'язок – сфера необхідності та підпорядкування [12, с. 71].

Визначення конституційного екологічного обов'язку повинно спиратися на систему приписів, стимулів, та заборон установлених конституційно-правовими та іншими законодавчими нормами з метою забезпечення вимог використання природних ресурсів, охорони довкілля та забезпечення екологічної безпеки в інтересах населення.

Поняття «екологічний обов'язок» має такі ознаки: 1) це міра необхідної поведінки, змістом якої є утримання від порушення заборон, виконання зобов'язань та додержання екологічних імперативів; 2) це необхідна поведінка зобов'язаного суб'єкта, що покладається на нього з метою виконання законних вимог уповноваженої особи; 3) це необхідна поведінка, яка має юридичний характер, тобто закріплена еколого-правовими нормами; 4) це необхідна поведінка, що покладається як на всіх осіб, які проживають на території держави (берегти й охороняти природу, раціонально використовувати її багатства, здійснювати діяльність із додержанням вимог екологічної безпеки, екологічних стандартів, нормативів, лімітів та інших обмежень у сфері природокористування); 5) це необхідна поведінка, яка гарантується державою шляхом встановлення юридичної відповідальності за невиконання обов'язків чи створення перешкод для реалізації екологічних прав.

Особливістю екологічного обов'язку є те, що він, з одного боку, є одним із різновидів загального юридичного обов'язку (його видовим поняттям), а з іншого, – виокремлює групу обов'язків, які встановлюють вид і міру необхідної поведінки суб'єктів у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки (тобто, є збірним поняттям).

Екологічні обов'язки, як і екологічні права, можна класифікувати за різними критеріями. За юридичною силою, ступенем правової урегульованості відокремлюють: а) конституційні; б) встановлені в спеціальних законах; в) передбачені підзаконними нормативними актами та договорами [14, с. 82].

Екологічні обов'язки громадянина закріплені в ст. 66 Конституції України: «Кожен зобов'язаний не заподіювати шкоду природі, (...) відшкодовувати завдані ним збитки» [9].

До конституційних можуть належати також інші обов'язки, що трансформуються у сферу охорони довкілля: власність зобов'язує, вона не повинна використовуватися на шкоду людині і суспільства (ч. 4 ст. 13); сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом (ст. 67); неухильно додержуватися Конституції та законів України, не посягати на права інших людей (ст. 68) тощо [12, с. 71].

До другої групи належить низка обов'язків у галузі охорони навколишнього природного середовища, що містяться в ст. 12 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»: а) берегти природу, охороняти, раціонально використовувати її багатства відповідно до вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища; б) здійснювати діяльність із додержанням вимог екологічної безпеки, інших екологічних нормативів та лімітів використання природних ресурсів; в) не порушувати екологічні права і законні інтереси інших суб'єктів; г) вносити штрафи за екологічні правопорушення; д) компенсувати шкоду, заподіяну забрудненням та іншим негативним впливом на навколишнє природне середовище.

Громадяни України зобов'язані виконувати й інші обов'язки у галузі охорони навколишнього природного середовища відповідно до законів України [10]. Зокрема, обов'язки громадян у цій сфері передбачені нормами: Земельного кодексу України (ст. 91 регламентує обов'язки землевласників; а ст. 96 – користувачів земельних ділянок) [15]; Водного кодексу України (ст. 44 визначає обов'язки водокористувачів) [16]; Кодексу України про надра (ч. 2 ст. 24 встановлює обов'язки користувачів надр) [17]; Закону України «Про екологічну експертизу» (ст. 29 містить вказівку на обов'язки експерта, а ст. 32 – обов'язки замовників екологічної експертизи) [18]; Закону України «Про екологічний аудит» (ч. 4 ст. 15 встановлює обов'язки замовника екологічного аудиту, ч. 2 ст. 16 – обов'язки виконавця екологічного аудиту) [19] тощо.

Отже, під конституційними екологічними обов'язками необхідно розуміти встановлені Конституцією України та забезпечену державою міру необхідної поведінки зобов'язаного суб'єкта у сфері охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.

Особливістю екологічного обов'язку є те, що він, з одного боку, є одним з різновидів загального юридичного обов'язку, а з іншого, – виокремлює групу обов'язків, які встановлюють вид і міру необхідної поведінки суб'єктів у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.

Висновки. Отже, питання єдності прав і обов'язків людини та громадянина у сфері охорони довкілля представляє чималий теоретичний і практичний інтерес. Від правильності їх трактування і розуміння залежить правомірна поведінка людей щодо природи та між собою, чітке дотримання природоохоронного законодавства.

Екологічні права людини – це сукупністю юридичних можливостей і засобів, які спрямовані на задоволення потреб громадян у галузі використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки. Екологічним правам кореспондують конституційні екологічні обов'язки, оскільки вони є важливим елементом еколого-правового статусу особи, формою взаємозв'язку суспільних та особистих інтересів у сфері природокористування, засобом координації поведінки людей у взаємовідносинах із природою.

Під конституційними екологічними обов'язками слід розуміти встановлені Конституцією України та забезпечену державою міру необхідної поведінки зобов'язаного суб'єкта у сфері охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.

Конституційними екологічними правами і конституційні екологічні обов'язки тісно пов'язані між собою, утворюють цілісність, перебувають у прямій залежності одні від інших. Їх єдність становить основу еколого-правового статусу людини. Екологічні обов'язки є способами забезпечення екологічних прав, умовою їхньої реальності та ефективності.

1. Сучасний тлумачний словник української мови: 100 000 слів / за заг. ред. проф. В. В. Дубічинського. – Х.: ВД «ШКОЛА», 2011. – 1008 с.

2. Матузов Н. И. Правовая система и личность / Н. И. Матузов. – Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1987. – 293 с.

3. Рабінович П. М. Права людини і громадянина: навч. посібник / П. М. Рабінович, М. І. Хавронюк. – К.: Атіка, 2004. – 464 с.

4. Колодій А. М. Права людини і громадянина: навч. посібник / А. М. Колодій, А. Ю. Олійник. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 336 с.

5. Малишко М. І. Екологічно-правовий статус людини в Україні / М. І. Малишко. – К.: Укр. наук. асоц. – 2001. – 52 с.

6. Андрейцев В. І. Екологічне право: навч. посібник для юридичних факультетів вузів / В. І. Андрейцев. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 208 с.

7. Стокгольмська декларація ООН щодо питань навколишнього середовища від 16.06.1972 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

8. Каракаш И. И. Права человека на пользование природной средой в международных документах и национальном законодательстве / И. И. Каракаш // Правовое регулирование аграрно-земельных и природоресурсово-экологи-

ческих отношений: сб. избр. статей, докладов и рецензий (1997–2007) / И. И. Каракаш. – О.: Фенікс, 2007 – 430 с.

9. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

10. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.

11. Бринчук М. М. Теоретические основы экологических прав человека / М. М. Бринчук // Государство и право. – 2004. – № 5. – С. 5–15.

12. Екологічне право України: підручник / А. П. Гетьман, М. В. Шульга, В. К. Попов та ін.; за ред. А. П. Гетьмана, М. В. Шульги. – Х.: Право, 2006. – 382 с.

13. Конституція України: науково-практичний коментар / В. Б. Авер'янов, О. В. Батанов, Ю. В. Баулін та ін.; ред. кол. В. Я. Тацій, Ю. П. Битяк, Ю. М. Грошевой та ін. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 808 с.

14. Гльченко Н. В. Безпечне довкілля – наше право чи обов'язок? / Н. В. Гльченко, В. Т. Гурська, Т. Л. Чумакова, Н. В. Романюк // Екологія і природокористування. – 2011. – Вип. 14. – С. 76–85.

15. Земельний кодекс України від 25.10.2001 // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3–4. – Ст. 27.

16. Водний кодекс України від 06.06.1995 // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 24. – Ст. 189.

17. Кодекс України про надра від 27.07.1994 // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 36. – Ст. 340.

18. Про екологічну експертизу: Закон України від 09.02.1995 // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 8. – Ст. 54.

19. Про екологічний аудит: Закон України від 24.06.2004 // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 45. – Ст. 500.

Гаврильцев М. Т. Принцип единства прав и обязанностей в сфере охраны окружающей среды как основа эколого-правового статуса человека и гражданина

Статья посвящена исследованию понятий и сущности субъективных прав и юридических обязанностей человека в сфере охраны окружающей среды, а также принципа их единства как основы эколого-правового статуса гражданина. Анализируется характер взаимосвязи экологических прав и обязанностей, установленных действующим законодательством Украины и международными договорами. От правильности понимания соотношения прав и обязанностей в сфере охраны природы зависит правомерное экологическое поведение человека, полное использование прав и неукоснительное исполнение обязанностей перед природой, настоящим и будущими поколениями.

Ключевые слова: *окружающая среда, охрана окружающей среды, конституционные экологические права, конституционные экологические обязанности, принцип единства прав и обязанностей, эколого-правовой статус человека.*

Havrylytsiv M. T. The principle of unity of rights and responsibilities in the field of environmental protection as the basis of ecological and legal status of a man and a citizen

The article investigates the concepts and subjective nature of human rights and legal responsibilities in environmental protection, as well as the principle of unity as the basis of environmental legal status of citizens.

Author examined features of constitutional environmental rights and responsibilities as important components of a specific legal status and the central element of its environmental legal status. Analyzed the legal nature, content, features, structure of rights and duties human and citizens in the field of environmental protection and their constitutional and legal regulations in Ukraine. The classification of these rights and responsibilities, analyzes the conditions and factors that influence their implementation.

Emphasizes that environmental law environmental liability with a corresponding constitutional because they serve an important structural element of the environmental legal person status, a form of social relationship and personal interest in environmental management, a means of coordinating behavior in relationship with nature. Environmental duty is one way to ensure environmental rights, the condition of their reality and effectiveness.

Analyzes the nature of the relationship of environmental rights and responsibilities established by the current legislation of Ukraine and international conventions. It is noted that on the correct understanding of the relationship of rights and duties in environmental protection depends legitimate environmental, human behavior, full use of the rights and duties to the strict nature of present and future generations.

Key words: *environment, guard of environment, constitutional environmental rights, constitutional environmental responsibilities, the principle of unity of rights and duties, ecological legal status of person.*

Стаття надійшла 28 жовтня 2014 року

УДК 342.951

С. С. Єсімов

**ЮРИДИЧНА ПРИРОДА
АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ
У ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ**

Розглянуто юридичну природу адміністративних правопорушень у інформаційній сфері як різновиду соціальних конфліктів, складність яких полягає в єдності соціально-конфліктного, інформаційного і юридичного